

Univerzita Pardubice
Filozofická fakulta

Svobodné zednářství jako kvazireligiózní fenomén
Irena Pštrossová

Bakalářská práce
2008

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Katedra religionistiky a filosofie
Akademický rok: 2006/2007

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Irena PŠTROSOVÁ**

Studijní program: **B6101 Filozofie**

Studijní obor: **Religionistika**

Název tématu: **Svobodné zednářství jako kvazireligiózní fenomén**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Studentka bude postupovat na základě dostupné literatury ke svobodnému zednářství s tím, že v přípravě rozliší primární a sekundární literaturu a zhodnotí jednotlivé texty z hlediska jejich spolehlivosti. Bude řešit otázku, je-li svobodné zednářství náboženstvím (např. v pojetí Zdeňka Vojtíška) nebo má-li nějaké jiné souvislosti s náboženstvím. V úvodu formuluje problém, vyhodnotí literaturu, vyjasní pojmy (zejm. "náboženství" a "kvazireligiózní"). Závěr vyplyne ze studia literatury dostupné na trhu a zednářských rituálních textů, pokud se podaří je obstatat.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Svobodní zednáři: mýty, výmysly, skutečnost a výhledy, Horst Kischke, 1. vyd., edice: Politicus humanitas, Praha: ETC 1997

Zednářská symbolika, aneb, Královské umění opětovně objasněná a obnovené podle pravidel tradiční esoterické symboliky, Jules Boucher, překl. z franc. originálu Anna Hánová 1. vyd., Praha: Trigon 1998

Čeští svobodní zednáři ve XX. století, Jana Čechurová, 1. vyd., Praha: Libri 2002

Legenda svobodných zednářů, P.F. Lobkowitz, 1. vyd., Praha: Ivo Železný 1996

Svobodné zednářství 1, Individuální cesta k poznání skryté skutečnosti, Tomáš Srb, Praha: Eminent 2001

Svobodné zednářství 2, Symbolika jako prostředek hledání světla, Tomáš Srb, Praha: Eminent 2003

Svobodní zednáři, Eugen Lennhoff, z angl. překl. O.T. Kunstovný, 1. vyd., edice: Paměti a historie, Praha: Petrklíč 1993

Svobodné zednářství a jeho poměr 1. k náboženství vůbec a katolickému zvláště, 2. k monarchickým státům a ku školství ve smyslu katolickém, Vilém Sladomel, V Praze tiskem a nákladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny (J. Zeman a spol.) 1890

Svobodné zednářství a Církev, Hans Baum, Olomouc: Matice cyrilometodějská 1999

Vedoucí bakalářské práce:

doc. ThDr. Ivan Štampach
Katedra religionistiky a filosofie

Datum zadání bakalářské práce:

30. dubna 2007

Termín odevzdání bakalářské práce:

31. března 2008

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.

děkan

L.S.

doc. ThDr. Ivan Štampach
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2007

SOUHRN

Práce popisuje stupně modrého, symbolického zednářství - tedy učňovský, tovaryšský a mistrovský stupeň. Po krátkém exkursu do historie zednářství a jeho zdrojů, popisuje význam iniciačního rituálu vůbec a vyzdvihuje prvky, které jsou podobné i v zednářském rituálu. Dále se zaměřuje na cíle svobodného zednářství a jeho základní myšlenky. Dále se zabývá popisem iniciačních rituálů - rituál přijetí do učňovského stupně, povýšení do stupně tovaryšského a mistrovského. Na základě předchozích kapitol je závěr práce věnovaný důkazu, že svobodné zednářství lze považovat za kvazireligiózní fenomén.

KLÍČOVÁ SLOVA

svobodné zednářství, kvazireligiozita, kvazináboženství, iniciace, rituál, osvícenství

TITLE

Freemasonry as Quasi-Religious Phenomenon

ABSTRACT

This work is focused on Freemasonry as Quasi-Religious Phenomenon. It describes its history and different ways of development. One part of this work is focused on ritual of transition and its initiation and the next part of the work describes ritual work in Freemasonry - Ritual for admission into the First Degree, Ritual for Promotion into the Second and the Third Degree. In the conclusion is proved that freemasonry is Quasi-Religious phenomenon because of its belief in the Great Architect of the Universe, ritual and its aims.

KEYWORDS

freemasonry, quasi-religion, initiation, ritual, enlightenment

OBSAH:

ÚVOD	2
1.KAPITOLA: VYMEZENÍ POJMŮ	4
2.KAPITOLA: POČÁTKY A ZDROJE SVOBODNÉHO ZEDNÁŘSTVÍ.....	7
2.1. Historie spekulativního zednářství v Evropě.....	10
2.2. Zednářské rity	14
2.3 Regulární a neregulární zednářství.....	15
3.KAPITOLA: INICIACE A RITUÁL.....	18
3.1. Iniclace	18
3.2. Rituál	20
4.KAPITOLA: ZDROJE, CÍLE, INICIACE	24
4.1. Cíle svobodného zednářství.....	24
4.2. Iniclace do učňovského stupně.....	27
4.3 Tovaryš.....	31
4.4. Mistr	33
ZÁVĚR.....	35

Úvod

Cílem této práce není podat vyčerpávající informace o svobodném zednářství, ale má se spíše zaměřit na jeho náboženský charakter. Z toho důvodu vynechávám podrobné popisování symboliky, administrativy řádu, organizace uvnitř řádu, historického vývoje či vztahy mezi různými obediencemi..

Lze svobodné zednářství považovat za kvazireligiózní hnutí? Pokud ano, na základě jakých důkazů je to možné tvrdit?

Zednářství je pro mne fenomén, který nelze zaškatulkovat do nějaké přesně dané formy, jelikož každá lóže se vyvíjela za jiných okolností a jiné společenské situace. A stejně jako jiné, i instituce zednářů je obrazem společnosti. Z toho vyplývá, že lóže měly jiný charakter a jiné cíle, i když základní ideály zůstávaly vesměs stejné. Obdobně je to s jeho náboženskými znaky. Některé větve zednářství se za náboženské považují, sami se tak i prezentují, ale jiné nechtějí o náboženském charakteru ani slyšet.

Ať jde o definice zednářství týkající se popisu jeho cílů nebo definice, jež se snaží popsat jeho kořeny či původ vzniku, vždy se shledáme s problémem, jak vlastně tento řád popsat. Co si vybrat z nepřehledného množství informací a od čeho se odrazit při hledání pravdy? Svobodné zednářství je natolik opředeno různými mýty, že snaha nalézt pravdu se často setká s neúspěchem. Seznámení se s tímto řádem lze skrze literaturu dostupnou na trhu a v knihovnách, avšak není překvapením, že valná většina knih se nevyznačuje vysokou kvalitou. Knihy, které jsou běžně dostupné na trhu či v knihovnách nepodávají ucelený a uspokojivý obraz, avšak často jsou psány velmi přesvědčivým stylem, jakým se čtenáře snaží seznámit s „velkým tajemstvím starobylého zednářského řádu“. Běžně dostupné jsou však i knihy, které jsou psány samotnými zednáři, či někým, kdo o sobě tvrdí, že zednářem je. Takové knihy, jsou psány se zaujetím a citlivostí k danému tématu, bez kritiky a s obsáhlým výkladem symbolů, organizace, historie, cílů. Mezi tyto knihy patří publikace Lenhoffa, Tomáše Srba, Bouchera, Kerninga aj.

Se svobodným zednářstvím je možné se setkat v různých encyklopediích a slovnících zabývajících se náboženstvím. Ty většinou o zednářství hovoří jako o

starobylém, tajném nebo mystickém společenství, které čerpá svou symboliku ze stavebnictví. Nic víc nic má.

Dle slovníkových definic

„...je svobodné zednářství jedno z nejstarších bratrstev na světě. Je to společnost mužů zabývajících se duchovními hodnotami. Členové se učí jeho zásadám prostřednictvím řady rituálních dramát, která navazují na starodávné formy a jako alegorické pomůcky užívají zvyky a nástroje kameníků. Členy mohou být muži, kteří přijmou víru ve Velkého Stavitele a kteří mají dobrou pověst.“¹

S definicemi takového typu se setkáváme vesměs v každé literatuře, která se nějakým způsobem svobodným zednářstvím zabývá. Typické pro ni je, že zednářství generalizuje a nejde více do hloubky tohoto rozmanitého fenoménu i když hloubější zkoumání je v tomto případě nepostradatelné. Ve své práci se budu snažit vymezit svobodné zednářství na základě literatury, která je dostupná na českém trhu a v knihovnách a analýzou zednářského chování poukázat na náboženské prvky. Po zjištění úrovně knih, zabývajících se zednářstvím „zvnějšku“, tedy knih psaných pozorovateli, kteří nikdy svobodnými zednáři nebyli, jsem se raději zaměřila na literaturu interní. Některé výtisky měly být v Archivním fondu Národní knihovny, avšak vyšlo najevo, že valná většina z nich se ztratila. Proto jsem využila interní texty a výtisky, které mi byly s laskavou ochotou půjčeny ze soukromé knihovny.

---

¹ editor: Ch. Partridge, Encyklopedie nových náboženství, , čes. editor: Z. Vojtíšek, s.314

1.kapitola: Vymezení pojmů

Hned z počátku této práce se objevuje první problém. Tímto problémem je definice základních pojmů, které budou v práci figurovat a hrát podstatnou roli.

První pojem je kvazireligiozita či kvazináboženství. Jaký fenomén lze nazvat jako kvazireligiozní? Z teologického hlediska by nám kvazireligiozitu mohl vysvětlit Paul Tillich, který tento pojem zavedl. Považoval za ni formy projevů, které v podobě různých nauk směřovaly ke křesťanství a považovaly světské skutečnosti za posvátné. K tomu patří nejen různé formy pověr a okultismu, nýbrž jakákoli horlivost v zastávání utopie a tzv. světská zbožnost, která oslavuje nábožensky nevázané jednání, jako by to byla bohoslužba.² Z pohledu křesťanského teologa je tedy kvazireligiozita jasným pojmem. Ale z pohledu religionisty a podstaty této vědy je definování kvazináboženství o něco složitější.

Religionistika oplývá nepřeborným množstvím definic, jimiž se snaží vymezit objekt svého bádání. Nejdříve je nutné vymezit samo náboženství, abychom mohli hovořit o kvazináboženství. Ale samotná definice náboženství v sobě skrývá několik různých možností, jak na náboženství nahlížet.

Můžeme vybírat z etymologických definic, které náboženství vymezují na základě samotného slova *religio* (*svědomitost, zbožnost*), *religo* (*znovu-svázat*), *relego* (*respektovat*)³ atp. Dále máme na výběr z genetických definic, jež definují náboženství na základě jeho vzniku z kognitivní schopnosti člověka (*Náboženství je poznání, objasňuje člověka sobě samému, odpovídá na nejvyšší otázky člověka a tím mu přináší dokonalou jednotu se sebou samým*. Fichte) nebo z lidského mravního vědomí. Tohoto typu definic je nám důkazem Kantův kategorický imperativ. Jim podobné jsou definice funkcionální, které přinášejí vysvětlení vzniku náboženství na základě funkce lidské mysli či lidské společnosti. Do této kategorie spadají definice Freuda a Durkheima. V neposlední řadě lze operovat s definicemi strukturálními, s nimi budu pracovat ve své práci. Ty definují náboženství jako *vztah*. Vztah, ve kterém je na jedné straně člověk, na druhé Bůh či transcendentno. Náboženství je vztah člověka k transcenci, přičemž

---

² Jandourek J., Sociologický slovník

³ Heller, Mrázek, Nástin religionistiky, s.16

za transcenci můžeme považovat to, co se vymyká lidské každodenní zkušenosti.⁴ Právě tento vztah se poté promítá do praktického života člověka. Určuje jeho myšlení, city i postoje k životu. Určuje mu cíl, ke kterému svým jednáním směřuje. Slovy Hanse Künga:

„...náboženství se v nějaké tradici a společenství uskutečňuje prostřednictvím étosu, učení, ritu, jako sociálně i individuálně realizovaný vztah k něčemu, co překračuje či zahrnuje člověka a jeho svět. Náboženství je životní orientací, způsobem života, je základním sociálně - individuálním vzorcem, skrze nějž člověk vše spatřuje, prožívá a myslí. Je také systémem, dle kterého se člověk intelektuálně, emocionálně i existenčně orientuje.“⁵

Vztah – člověk-transcendentno - je tedy spojen s určitými projevy. Právě souhrn projevů tvoří náboženství (Vojtíšek). Každé náboženství v sobě obsahuje několik složek, které ho činí celistvým. Tyto složky můžeme rozdělit na několik skupin: rituální, mytologickou, naukovou, etickou, sociální a zkušenostní.

Vedle skupin, které se jako náboženské samy prezentují existují také skupiny, jež náboženskou povahu zavrhnou. Takovéto skupiny lze zařadit mezi kvazireligiozní. Pod kvazireligiozní hnutí spadají krypto náboženské skupiny – skupiny, které se nepovažují za náboženské, mohou být dokonce protináboženské (např. zbožštění politických osobností či populárních osobností). Další skupiny, které spadají pod kvazireligiozitu jsou pseudonáboženské skupiny, to jsou naopak skupiny, které se za náboženské považují, ale znaky náboženství nemají.⁶

Jiné rozdělení můžeme vidět u Waardenburgových definic. Ten rozděluje náboženské jevy na explicitní a implicitní. Přičemž explicitní jsou ty, které jsou vědomě chápány a interpretovány jako náboženství, oproti nim implicitní náboženství, vědomě chápána jako náboženství nejsou, ale na jejich náboženský charakter lze usoudit analýzou chování, řeči a jiných projevů, ve kterých se skrývá náboženskost. Přitom implicitní náboženství plní stejné funkce jako náboženství explicitní.⁷

V neposlední řadě bych neměla zapomenout na pojem iniciace. V mé práci bude figurovat v části o antropologii rituálu. Podle M. Eliadeho je iniciace souhrn rituálů a

⁴ Štampach I., Náboženství v dialogu, s.27-34

⁵ Küng H., Křesťanství a islám, s. 14-15

⁶ I.O.Štampach:Náboženství a jevy podobné, In: Dingir 4/2005, s.22 a23

⁷ Lužný D., Nová náboženská hnutí, Brno: Masarykova univerzita 1997

nauk, po kterých následuje zásadní změna náboženského a sociálního statusu člověka. Jinak řečeno je iniciací myšlena *ontologická změna existenciálního režimu*⁸.

---

⁸ Eliade M., *Iniciace, rituály, tajné společnosti...*, s. 4

2.kapitola: Počátky a zdroje svobodného zednářství

Faktem je, že největší rozkvět svobodné zednářství zažilo v obdobích nepokojů, kdy se lidé snažili vytvořit tolerantní společenství v netolerantní době. Jeho počátky však sahají daleko do minulosti. Zdeněk Gintl nás seznamuje se vznikem zednářství ve své knize „*Svobodné zednářství: Dějiny, učení, zřízení a nepřátelé*“ velmi podrobně. Jeho zdroj zasazuje do doby středověkých stavitelů katedrál a do stavitelského umění, jež bylo zahaleno tajemstvím. Právě umění plánů, kreseb, nárysů, geometrických a aritmetických výpočtů bylo přísně střeženo vedením klášterů. Dříve totiž stavitelé katedrál byli v přímé závislosti na kláštrech a dalo by se říci, že vedli mnišský život. V období gotiky však nastává obrat. Uvolňuje se mnišský život, stavitelé se začínají sdružovat do bratrstev, hutí, která jsou nezávislá na kláštrech (již v této době se stavitelé nazývají svobodnými zedníky) a umění s jeho tajemstvím se začíná předávat z mistra na učedníky. Učedník se nejprve učí té nejzákladnější práci – učí se otesávat hrubý kámen a až potom je seznamován s technickými a uměleckými znalostmi (klenbami, kružbami, proporcemi lodí,...). Učedník je v době otesávání hrubého kamene člen mlčící, plnoprávným členem se stává až v době tovaryšství. Přejít do těchto nezávislých bratrstev bylo, že neofyt musel být člověkem svobodným, tedy nepřipoutaným k půdě. Stavitelství totiž bylo spojeno s dlouhodobým cestováním. Ihned po přijetí dostal každý učeň svou kamenickou značku, toto znamení musel vytesat do každého kamene, který mu prošel rukama⁹. Každá huť si své tajemství umění geometrie střežila opravdu bedlivě. Nové informace se získávaly pomocí navštěvování jiných hutí, které byly ke svým bratřím, po prokázání jejich totožnosti, vždy velmi vstřícné. Nevzdělaným a nezasvěceným do Umění byl vstup přísně zakázán. Mezník však přichází v době po velkém požáru Londýna v roce 1666. V Londýně je potřeba znovu vystavět Pavelskou katedrálu. Toho se chopí londýnská huť v čele s Christopherem Wrenem. Poté, co je po několika letech katedrála znovu postavena,

---

⁹ Tato značka byla v podobě obrazce. Jeho podoba byla dána např. opakováním jednoduché značky huti nebo jejím rozvinutím do sítě přímek. Učeň se právě jejím rýsováním měl správně naučit zásadám geometrie a rýsování. Také tovaryši měli své značky, ti jimi ale mohli disponovat širěji. Měli například nařízeno, aby hojně cestovali a tím předávali učení. Když však dorazili do jiného bratrstva, musel se prokázat svým uměním tak, že po trojnásobném zaklepání na dveře huti a po zodpovězení třech kontrolních otázek, dokázal své geometrické znalosti na připraveném kameni právě tím, že vytesal svou značku a vysvětlil, jak k ní přišel. (Geometrie a umění v dobách minulých, 1997, s. 49-50)

odcházejí zedníci za prací jinam. V této době dochází k přijímání i členů, kteří nebyli zaučeni do umění stavitelů katedrál, ale přinesli vědomosti z jiných oblastí. Jednalo se jak o učence, tak o vojenské, církevní i státní hodnostáře. Spolu s vědomostmi přinášeli do hutí i jmění a pomalu získávali v hutích větší a větší vliv. Čím větší vliv získávali, tím více se z hutí vytrácel jejich původní stavitelský ráz. A proto se postupně z praxe stavby chrámu vyvine myšlenka o stavbě chrámu duševního. Tímto vzniká v 17.století mezník mezi starým operativním zednářstvím a nově vzniklým zednářstvím spekulativním. Toto spekulativní zednářství přebírá potom většinu symbolů právě ze stavebnictví. Základ je tvořen symbolikou stavitelů i v organizaci lóží nalezneme podobný systém, jaký byl v hutích. Když se však zaměříme na zednářství pozorněji, je možné v něm nalézt více vlivů než jen tento.

Proč vůbec začalo docházet k tomu, že do hutí byli přibírány nezaučené osoby a osoby s jiným zaměřením než stavebním? Proč došlo ke vzniku spekulativního zednářství, které se zaměřilo na stavbu duševního Chrámu, Chrámu lidství? Na tuto otázku již nejspíš nelze najít uspokojivou odpověď, ale určité náznaky nám může dát teorie R. Steinera o evoluci svědomí.¹⁰ Podle této teorie od 15. století dochází k uvědomování si lidské duše. Dochází k morálnímu vývoji, který si jednotlivec uvědomuje a chce mu určitými cestami pomoci. A jednou možnou cestou k morálnímu vývoji, objevující se ve starých pověstech a legendách, je cesta skrze sedm svobodných umění. Lobkowicz upozorňuje na dokument s názvem Halliwelova píseň. Seznamuje s myšlenkou, jež chápe svobodné zednářství jako cestu vedoucí k dokonalosti. Tento dokument pochází z doby kolem roku 1390. Originál se nezachoval, avšak existují věrné opisy ze 17. a 19. století. V první části písně se lze seznámit s vývojem a rozkvětem svobodného zednářství. Kromě vzniku *počestného vědění zednářství*¹¹ jsou zde vypsány závazky, které je každý zednář povinen dodržovat. Těmito závazky je myšleno sedm svobodných umění:

...“nejprve je gramatika, která nás učí náležitě mluvit a správně psát. A druhou je rétorika, která nás učí dokonale se vyjadřovat na veřejnosti. A třetí je dialektika, která nás učí rozlišovat a poznávat pravdu od falše. A čtvrtou je aritmetika, která nás učí rozeznávat čísla všeho druhu a počítat s nimi. A pátá se nazývá geometrie, která nás učí vážit a měřit zemi a všechny věci; podle této vědy má své jméno masoney. A šestá věda má název hudba a poučuje nás o libozvučnosti zpěvu a hlasu, o hře

---

¹⁰ Steiner R., *Freemasonry and Ritual Work*, 2007, s. 22

¹¹ Lobkowicz, *Legenda svobodných zednářů*, 1996, s. 13

varhan, harfy, pozounu. A sedmá věda se jmenuje astronomie a dává nám vědomost o pohybu Slunce, Měsíce a hvězd¹²“.

Legenda vypráví i o vzniku těchto sedmi věd. Jejimi praotci a pramáti se stali Jábal, jenž je otcem geometrie, jeho bratr Júbal je otcem hudebního umění. Třetí bratr vynalezl umění práce s kovy a jejich sestra Naama je matkou umění tkalcovství¹³. Od těchto počátků zednářství se přes naučení geometrie Egyptanů od Abrahama a Sary dostane legenda až k příchodu masonů do Anglie. Na jiné dokumenty, s podobnou myšlenkou, týkající se sedmi svobodných věd, poukazuje R. Steiner. Jedním z nich je spis *Anticlaudianus* (12.-13.století) od Alain de Lille, ve kterém se píše o vytvoření dokonalého člověka skrze sedm umění. Dalším textem, který mohl inspirovat spekulativní zednáře je *Mathew Cooke Manuskript*, z doby přibližně kolem roku 1450, který začíná invokací sedmi svobodných umění, přičemž se zdůrazňuje, že číslo sedm existuje jen skrze geometrii, na význam geometrie lze usuzovat i podle častého zmiňování Pythagora. Geometrie je podle tohoto textu „*královské umění, díky kterému se z hrubého kamene stane kámen krychlový*“¹⁴ Myšlenky z tohoto díla údajně tvoří i část Konstitucí.

Uvědomění si lidské duše a touha po morálním zdokonalování, podle Rudolfa Steinera úzce souvisí s evolucí a s ní ruku v ruce jdoucí involucí. Tyto dva fenomény doprovázejí lidstvo během celého jeho vývoje. Vždy v době rozkvětu, posílení a rozvoji společnosti se objevuje úpadek mravů, který člověka přinutí k tomu, aby uvažoval nad svou vlastní morálkou, nad svým životem a hodnotami, které uznává, nebo které mu vnucuje společnost. To většinou přivede jedince k touze a následně snaze se svým životem něco dělat, nějakým způsobem zlepšit způsob života, jaký vedl dosud. Začíná proto zdokonalovat svou duši, která ho poté vede tou správnou cestou.

Právě tuto teorii dokládá prvky z manicheismu a jeho dualismu. V něm vidí další zdroj svobodného zednářství.

Dualismus Světla a sebedestrukce člověka, které jsou v neustálém rozporu, lze překonat tím, že Světlo vstoupí do tmy a tím jí osvítí. V tomto boji není vítěze či poražených, ale výsledkem je spolupráce.¹⁵ Nejen tato myšlenka, ale i jiné se

---

¹² Převzato z: *Legenda svobodných zednářů*, 1996, s. 13

¹³ Tamtéž, s. 14-15

¹⁴ Steiner, cit. dílo, s. 22

¹⁵ Tamtéž, s. 30-31

v zednářství objevují. Jsou to například i Máního ideje o respektu, rovnoprávnosti, univerzálních lidských právech a svobody jednotlivce.

Všudypřítomný zednářský symbolický jazyk, zaměření se na magické působení rituálu a myšlenka jednotné víry ve Velkého Stavitele jsou pro Steinera ovlivněné spisy renesančních alchymistů, kteří se těmito myšlenkami zabývali. Výraznou postavou v tomto směru se stal Plethon, vlastním jménem možná Cosimo de Medici, který na sjezdu ve Ferrare mezi léty 1438-1439 představil svou koncepci „Cosmic Solar Religion“, pod kterým by byla sjednocena všechna náboženství. Kde by záleželo jen na jednotlivci, jakou podobu náboženství si vybere a co bude uznávat (*To bring religion globally and embody it locally.*)¹⁶ Tyto myšlenky, včetně alchymistických teorií o interakci mezi makro a mikrokosmem převzali rozenkruciáni, kteří je zapracovali do své filosofie, ve které hlásali konání dobra ve světě pomocí své vnitřní proměny a bádání. Toto jsou důležité myšlenky, které pronikly i do zednářství, kam je pravděpodobně přinesli samotní členové rozenkruciánů, kteří se stali i prvními svobodnými zednáři.¹⁷

Při hledání zdrojů a počátků svobodného zednářství se tedy lze setkat s nepřehledným množstvím teorií, které mají dokázat hodnoty a legitimitu tohoto řádu. Některé teorie se zdají být poněkud nadnesené, ale ani z tohoto důvodu je nelze zavrhnout. Většina náboženských skupin se snaží vytvořit si svou historii, aby se pak měla o co opírat. Ani svobodné zednářství se nevyhnulo tomuto „pátrání po svých předcích“ a nechalo se také zahalit pláštěm starobylosti.

2.1. Historie spekulativního zednářství v Evropě

V této části se budu zabývat již historií od vzniku Velké lóže anglické, tedy historií od roku 1717. Začínám záměrně Anglií, jelikož je „kolébkou“ zednářství. V tomto roce v Anglii dochází ke spojení čtyř lóží v jednu Velkou lóži anglickou. Tímto aktem spekulativní svobodní zednáři vycházejí v den svátku svatého Jana Křtitele na „světlo světa“.

Období sedmnáctého století v Anglii je často charakterizováno svými boji a nepokoji. Válkami všech proti všem a vekou mírou nesvobody. Ke konci tohoto století však přišla obnova mravů v podobě zákonů, tolerančních patentů a neposlední řadě také

---

¹⁶ Tamtéž, s. 37

¹⁷ Štampach I. O., Původ svobodných zednářů, In: Dingir, roč. 6, č. 1/2003, s.20-21

rozvoje věd, vzdělanosti a osvícenské filosofie. Pilíře těchto snah o obnovu tvořily hesla: volnost, rovnost, bratrství. Přicházejí také myšlenky deismu, který nabízí všeobecnou poznatelnou moudrost.¹⁸

Události, které přímo ovlivnily spojení čtyř lóží už nejspíš nikdo nepozná, jelikož nejsou písemné památky, které by popsaly tento den. Až o něco později, roku 1738, kdy je reverend Anderson požádán, aby sepsal druhou konstituční knihu, se objevují snahy o popis toho, co se památného dne událo.

Roku 1717 v Londýně dochází ke spojení lóží, ale stále neexistuje dokument, který by formuloval povinnosti a zásady, kterými se budou členové vzniknuvší Velké lóže anglické řídit. Tohoto úkolu se chopí reverend Anderson, který již roku 1723 předloží Konstituce. Byly složeny z dějin, povinností a všeobecných předpisů, které byly doplněny několika zpěvy a modlitbami. Konstituce byla z velké míry složená ze starých spisů, které členové do lóží nosili jako staré historické památky z doby stavebních hutí. Z nich potom Anderson vytvořil novou podobu s názvem: „*Povinnosti svobodného zednáře, přejaté ze starých spisů lóží za mořem i anglických, skotských a irských, pro potřebu lóží v Londýně, aby byly předčítány při dělání nových bratří anebo když mistr nařídí.*“¹⁹ Byly složeny ze čtyř hlavních částí, které pojednávaly o bohu a náboženství, o vyšší a nižší občanské vrchnosti, o lóžích, o mistrech, dozorcích, tovaryších a učnících, o vedení cechu při práci, o chování v lóži, při otevření a uzavření prací, mimo lóže, při setkání se zednáři i nezednáři, ... v této Konstituci je ještě znatelné ovlivnění starými řemeslníky, ale spíše než na staré zedníky se při četbě těchto pravidel zednáři zaměřovali na nový étos, který s sebou Konstituce přinášely. Byla to rovnost v postavení, volnost ve víře, tolerantnost při lidském selhání, zákaz dogmatičnosti, spojení práce s kontemplací a mimo jiné i loajálnost ke státu.

Velká lóže anglická však nebyla jediná, která si činila nárok na prvenství a hlavní slovo ve svobodném zednářství. V Yorku, kde se již v době 1705 scházela vysoká smetánka yorského hrabství, se roku 1725 prohlásila za samostatnou „Všeanglická velelóže“, jež kladla počátky svého vzniku již do roku 1000. Nebyla žádným protivníkem lóže anglické, ale neuznávala její Konstituce, jelikož si vytvořila zákoník vlastní.²⁰ Další lóží vystupující na veřejnost byla lóže vedená L. Dermottem, který byl

---

¹⁸ Lenhoff, Svobodní zednáři, 1993, s. 27

¹⁹ Tamtéž, s. 51

²⁰ Tamtéž, s. 55

nejprve členem lóže v Londýně, nebyl však spokojen s jejími změnami rituálu. Chtěl se obrátit přímo ke starému, nezkaženému učení. Následkem toho se roku 1751 vytváří *Anglická velelóže shodující se se starým zřízením*.²¹ I přes všechna hesla o odmítání novot, měla tato lóže ještě čtvrtý stupeň nazývaný se Královská klenba. Tento stupeň měl vysvětlovat některé otázky, které legenda třetího, mistrovského stupně nechávala bez odpovědi.

Několik desítek let tyto velelóže zednářů starých a zednářů moderních koexistovaly vedle sebe. I přesto, že mezi sebou žádné spory nevedly, spojovala je touha po sjednocení. To se naplnilo roku 1813 na Velkém shromáždění. Od této doby uznávají existenci všech svých lóží. Obě spojuje myšlenka víry ve Velkého Stavitele Vesmíru, která je pro ně základním stavebním kamenem zednářské stavby a pojítkem k historii.

Po vydání první Konstituce se zednářství začalo rozšiřovat do světa. Zednářství se brzy ujalo i ve Francii a to v době po absolutistickém vládnutí Ludvíka XIV. Stále tu vládly zkažené mravy, země se topila dluzích a církve měla po zrušeném nantském ediktu ještě větší moc než předtím. Lidé tu stále byly pod tlakem vlády Ludvíka, která jim přikazovala víru panovníka. Není tedy divu, když Francouzi slyšeli o svobodách v Anglii, že si chtěli zavést podobné zřízení. Založení první velelóže se ujali nejprve šlechtici, kterým však poté, co vyšlo najevo jejich „hanebné konání v lóžích zednářských“, byl zakázán přístup ke královskému dvoru. Začaly vycházet zákony a ustanovení, které vysloveně zakazovaly členství v lóžích pod trestem smrti. Ani to neodradilo významné osobnosti, aby se vzdaly svých ideálů o zdokonalení člověka a společnosti.

Již roku 1725 byla založena první lóže v Paříži, o které se však nezachovaly bližší zprávy, snad jen to, že měla být založena Angličanem. Druhá lóže v tomto městě už vzešla z iniciace Francouze A.F.Lebretona roku 1729. v následujících letech lóže rostly a vznikaly nové. Sdružovaly se v nich vzdělanci, kněží²² i vojáci. Své místo zde měly i osobnosti, jež se zasloužily o sepsání Encyklopedie. Velkého rozkvětu dosáhlo francouzské zednářství za působení oddaného náměstka vévody de Luxembourg. Když po tomto úřadu byl zvolen do čela lóže, chopil se své funkce s největší zaujatostí, díky jeho snaze vznikl roku 1732 Velký Orient francouzský. Zavedl demokratické zásady,

---

²¹ Tamtéž, s.55

²² Existovaly i lóže, ve kterých převyšoval počet řádových kněží počet světských. Např. lóže „Chatité sur Loire“ byla založena benediktiny (Lenhoff, s.68)

kdy stoliční mistr lóže mohl být ze své funkce odvolán. Ideje zednářské ústavy se o několik let později dostaly i do Deklarace lidských práv a svobod. Hlavní pilíře francouzského zednářství byli ideje svobody, rovnosti a tolerance. Zednářství dalo Francii „ideje jednoty lidského pokolení, formulovalo lidská práva i práva občanská“²³. Dalo tedy inspiraci k francouzské revoluci, nebylo však jejím iniciátorem. I přesto se zednáři za revoluce dočkali velmi vysokých trestů a vězení. Následovaly papežské klatby a zapovězení od církví. To má za následek protiklerikální ráz francouzského zednářství. A následné vyškrtnutí „dogmatického“ požadavku o víře ve Velkého Stavitele Vesmíru.

V českých zemích to se zednářstvím vypadalo odlišně. Čechurová zasazuje počátky institucionalizovaného zednářství u nás až do 20. století. I když zde bylo přítomno i v 18. století, nebylo tak kontinuální jako v ostatních zemích. Když se snažíme popsat historii zednářství v Čechách, je to dosti obtížný úkol, jelikož seriózních pramenů je opravdu malé množství. Čechurová v této oblasti spoléhá na Volfa, který počátky zednářství vidí v roce 1741, kdy ho s sebou přinesla francouzská vojska, bojující proti Marii Terezii. Marie Terezie nebyla zrovna obdivovatelkou tohoto „nového směru“, ale nijak výrazně proti němu nezasahovala, takže se zednářství v určité míře mohlo dostávat mezi šlechtu a bohaté pány habsburské monarchie. Rok 1741 je považován za mezník, poté informace prakticky nejsou až do osmdesátých let 18. století.

Vždy záleželo na osobnostech, které se k zednářství přidali. Jejich aktivity a známosti přivedly zednářství na výsluní či na scestí.

Když je zde řeč o zednářství na našem území je nutné podotknout, že přímo o české zednářství zde dlouho nejde. Zednáři jsou aristokraté, důstojníci nešlechtického původu, vysocí úředníci a inteligence, tedy vzdělanci převážně německy mluvící.²⁴ Požadavek určité míry inteligence a finančních příjmů, byl i navzdory požadavku rovnoprávnosti, určující kritérium pro výběr členů, který přetrval až do dnešních dnů. Rozdíl v zednářství na našem a cizím území byl dán Dvorským dekretem, jenž byl vydán Františkem I. roku 1801, který nepřipouštěl míšení členství v lóžích a funkce ve státní správě.²⁵ Nastává tím doba „uspání“ českého zednářství, ale ti, kteří toužili být členy lóží i přes tento zákaz, uspokojili své touhy v lóžích zahraničních. Toto trvalo až do

---

²³ Tamtéž, s.72

²⁴ Čechurová J., Čeští svobodní zednáři ve 20. století., s.51

²⁵ Tamtéž, s.52

revolučního roku 1848, ale i poté nebylo zednářství českou veřejností pozitivně přijaté, ať už to bylo způsobené kritikou „mocných“ či kritikou katolické církve. S novou ústavou roku 1867 mělo přijít přívětivější prostředí pro zednářství, ale nestalo se tak. Shromažďovací právo bylo tak nejasně dáno, že nebylo možné legálně nějakou lóži založit.²⁶ Proto nezbylo nic jiného než zakládat beze strachu lože v uherské části monarchie, jelikož tam nemělo zednářství žádné překážky. Stále má však charakter německý. První pokusy vzešlé od vysloveně českých zednářů Čechurová vidí až v prvním desetiletí 20. století. Tyto iniciativy vycházely od milovníků esoteriky a mystických směrů, kteří se rozhodli založit zednářskou lóži.

2.2. Zednářské rity

Pojem ritus můžeme definovat jako přesně stanovený způsob vykonávání bohoslužby nebo jako souhrn předpisů a zvyklostí, jimiž se odlišují jednotlivé církve.²⁷ Pro mou práci však tyto definice nejsou moc vyhovující, proto bych se raději zmínila o tom, jak ritus chápou samotní zednáři.

Tomáš Srb vysvětluje, že ritus je *způsob naplňování zednářské ideje*.²⁸ Rity jsou tudíž různé cesty ke stejnému cíli. Všechny rity mají společnou zednářskou ideu, ale naplňují ji odlišnými způsoby. V zednářství existuje několik desítek různých ritů. Mezi ty nejznámější patří Francouzský ritus (Moderní ritus), Skotský ritus starý a přijatý, jeho součástí je Ritus dokonalosti a Egyptský ritus.²⁹ Ve své práci budu nejvíce vycházet z knih popisujících Skotský ritus starý a přijatý. Jeho první tři stupně - učňovský, tovaryšský a mistrovský se nazývají modré či symbolické. Proto je často zednářství těchto stupňů nazývané modré nebo také jánské zednářství. Tyto stupně jsou základem pro stupně vyšší. Po dosažení posledního stupně v symbolickém zednářství se může pokračovat ještě do dalších, až do počtu 33. Toto zednářství vyšších stupňů se nazývá červené. V těchto vyšších stupních se rozvíjí stupeň mistrovský. Každý adept si rozvíjí své kladné vlastnosti. Důležitou roli zde hraje symbolika templářského řádu a rozenkruciánů. Je více mystické a láká svou tajemností.

---

²⁶ Tamtéž, s.55

²⁷ Klimeš L., Slovník cizích slov, 1998

²⁸ Srb T., Svobodné zednářství 1,s. 126

²⁹ Tamtéž, s.135-139

2.3 Regulární a neregulární zednářství

Samo zednářství označuje některé lóže za neregulární. Tedy nevyhovující a neodpovídající pravidlům a předpisům, která vydala Velká lóže anglická.

Zednářství spojuje základní myšlenka – zdokonalování na cestě ke Světlu. Tu si však jednotlivé lóže v určitých zemích přizpůsobují k obrazu svému. To může být důkazem uplatňování „svobody“. Každá lóže si vybere sama jakou cestou se chce při hledání světla vydat. Zednářství má několik základních „landmarks“, což jsou pravidla, dle kterých by se měla každá lóže, jenž chce být považována, výrazy zednářské terminologie, za „regulární“, řídit. Tyto „landmarks“ definuje londýnská Velká lóže anglická, jež vznikla roku 1717 spojením čtyř lóží.

Podle konstitucí reverenda J. Andersona, jejichž překlad vydalo nakladatelství Cad press v roce 1993, je

„...zednář vázán příslušností k Řádu, aby byl poslušen mravního zákona; jestliže správně pochopil Umění, nebude nikdy „stupid“³⁰ atheist“ ani „irreligious libertine“³¹“. A byli-li v dávných dobách zednáři povinni vyznávat náboženství svého národa, nechť bylo jakékoliv, jest nyní uznáváno za mnohem správnější, aby vyznávali ono náboženství, v němž jsou všichni lidé zajedno, neboť ponechávají každému jeho přesvědčení: totiž aby byli dobří a poctiví muži, čestní a spravedliví, nechť se různí vyznáním nebo přesvědčením; proto jest zednářství pojítkem a prostředkem k založení věrného přátelství mezi těmi, kteří by si jinak byli zůstali cizími.“³²

Již tento první bod Konstituce z roku 1923 se stal důvodem pro rozdělení zednářství. V pojmosloví samotných zednářů se lóže rozdělily na „regulární“ a „neregulární“. Z teze týkající se toho, že zednář nikdy nebude „stupid atheist“ nebo „irreligious libertine“ se vytvořila podmínka pro vstup do lóží. Tou podmínkou byla víra ve Velkého stavitele vesmíru či Velkého architekta.³³ Nejedná se o specifickou podobu tohoto Stavitele, kterou by zednářství definovalo. Jde pouze o konvenční označení, pojmenování. Velký architekt je řídicí princip zednářství, i celého světa.³⁴

³⁰ Stupid – nevnímavý, otupělý

³¹ Libetinus – bývalý otrok, v přeneseném slova smyslu nedovzdělanec, v 17. a 18. století to byla urážlivá přezdívka, později se toto označení vžilo pro filosofický či náboženský názor

³² Staré povinnosti svobodných zednářů, s. 8

³³ Srb T., Řád svobodných zednářů 2, s.17

³⁴ Boucher J., Zednářská symbolika, s.244

„ Zednář nehlásá jistotu toho co, nebo kdo je ON a ani se nesnaží si ho v jisté podobě představovat. Pouze věří, že bůh tento svět stvořil podle jasného plánu a řídí ho nezměnitelným řádem. Každý člověk obsahuje jeho jiskru a tu se snaží v sobě probudit. Veškeré jeho koncepce musí být v souladu s jednotlivcovými idejemi.“³⁵

Zednářství neurčuje obsah tohoto pojmu, to nechává na svobodné vůli každého zednáře.³⁶ Víra ve Velkého architekta a formulace, že jde pouze o prázdné označení, které si každý zednář naplní obsahem dle vlastního přesvědčení, je základní „landmark“ anglosaského zednářství. Naopak Velký Orient francouzský tuto formulaci neuznává a roku 1877 ji na konventu zrušil.³⁷ Od této doby ve francouzském zednářství nefiguruje v rituálu pojem Velký stavitel vesmíru, a dává tím možnost naprosté svobody svědomí. Do těchto lóží mohou být přijati jak ateisté, tak agnostici.

Ale ani samotný pojem „regulérní“ či „neregulérní“ není bez problému. Objevují se diskuze, zda je vhodné používat pojem regulérní či zda je vhodnější zvolit pojem regulární. Regulární zednářství ve významu uznané. Uzané Velkou lóží anglickou. Je to zednářství, které souhlasí s regulemi psanými v Konstitucích včetně formulace o Velkém staviteli. Naopak zednářství, které nesouhlasí s formulací Velkého stavitele a tudíž není uznané ani Velkou lóží, je neregulární – neuznávající regule. Neregulérní pak znamená nelegitimní, nepatřící ani k jednomu tomuto proudu.³⁸ Zednářství, které nemá s podstatou zednářství nic společného.

Veškerá literatura, která mi prošla rukama však používá pojmu regulérní a neregulérní. Je to tedy označení vzešlé z řad samotných zednářů, je tudíž emotivně zabarveno. Abych zachovala objektivní postoj, přijde mi vhodné používat pojem regulární a neregulární.

Regulární zednářství má na oltáři položenou bibli a práce se zahajují ve jménu Velkého stavitele vesmíru. Avšak nelze říci, že by ve svobodném zednářství šlo o cestu k bohu. Jeho posláním spíše je, aby lidem, kteří se na cestu k bohu vydali, pomohlo jejich postoj naplňovat. A to *sebevýchovou, vzděláním, pěstováním přátelských vztahů,*

---

³⁵ Hutchens R., A bridge to Light, s.103-104 (vl. překlad)

³⁶ V tomto případě jde o ideál, který se však nenaplní ve všech zemích. Některé země mají určitého Architekta i přesně danou konfesi, dle náboženství dané země.

³⁷ Boucher J., cit. dílo, s. 243

³⁸ http://www.okoun.cz/boards/svobodne_zednarstvi?page=4

*vlivem na kulturu, občanský život a v sociální službě.*³⁹ Jinými slovy je zednářství morální zákon podporující jedincovo náboženství⁴⁰ a společenství činu. Tímto činem je myšlena práce na jedincovi samém, na jeho bratru a v neposlední řadě v práci na celém lidstvu.⁴¹

Jakým způsobem tedy zednáři pracují a jak předávají své zkušenosti? Jistě už to není stejným způsobem jako u středověkých stavitelů katedrál či pozdějších jiných společenstvích zaměřujících se na sebezdokonalování. Zednáři si vytvořili svůj vlastní model rituálu. I ten má však v různých zemích a lóžích svou vlastní, specifickou podobu. Někde je více propracovaný jinde zase méně. Já se v následující kapitole budu snažit představit, jaký smysl má rituál u dnešních zednářů a zaměřím se i na funkci rituálu a iniciace vůbec.

---

³⁹S.n., Katolická církev a svobodné zednářství, In: Svobodný zednář, roč.2, .č.2, s. 30

⁴⁰S.n., Základní informace pro kandidáta – hledajícího ke vstupu do svobodného zednářství, In: Svobodný zednář, roč. 3, sešit 1, s. 15

⁴¹ Mizera O.: Svobodné zednářství ve Švýcarsku, In: Svobodný zednář, roč.2, č.2, s. 12

3.kapitola: Inicie a rituál

Často se lze setkat s tvrzeními (i samotných členů řádu), že zednářství stojí na principu iniciace. Právě ona je tím, co činí počátky cesty každého zednáře. Proč právě iniciace hraje tak nesmírně důležitou roli? Ráda bych se zmínila o tom, jakou roli hraje iniciace v jiných společnostech a jaká je vlastně její funkce.

3.1. Inicie

Ať se podíváme na jakoukoli společnost, je možné u ní nalézt nějakou formu iniciace. Netýká se to však pouze archaických společností, ale iniciace je i nedílnou součástí velkých náboženství⁴². Podle Eliadeho má iniciace různé významy. Nejen že naplní náboženské požadavky daného člověka, ale má význam po celý jeho život. Náboženský požadavek splní proto, že iniciace, tedy změna existenciálního stavu, se uskutečňuje pomocí náboženské zkušenosti⁴³. Právě v archaických společnostech se člověk díky iniciaci stal bytostí, která byla otevřená duchovnímu životu, která se tím pádem mohla podílet na kultuře kmene. Člověk, jenž měl být zasvěcen musel být mentálně i duševně dostatečně vyspělý, musel prokázat jisté duchovní vlastnosti, aby byl schopen pochopit, co je mu při iniciaci sdělováno. Před iniciací byl člověk pouhé dítě, které ještě nemělo žádné tušení o duchovním světě. Ani smrt pro něj nebyla známá. A právě díky iniciaci tento dětský svět opouští.

„... se umírá dětství a neodpovědnost dětského světa, tedy světa profánního, pro to, abychom mohli přistoupit k vyššímu způsobu existence: to, který nám umožní podílet se na sféře posvátného“⁴⁴.

Při iniciaci se člověk dostane do světa duchovních hodnot a pojetí tohoto světa je mu postupně odhalováno. Díky iniciaci se člověku dostane nejen náboženské zasvěcení, ale také zasvěcení morální a sociální⁴⁵. Při každé iniciaci je velmi důležitý prožitek smrti, který má novic zakusit. Má se tím zdůraznit nové zrození. Zrození nového člověka s novým způsobem myšlení, uvažování o světě a chování. „*zkušenost iniciační*

⁴² Eliade M., Inicie, rituály, ...s. 169

⁴³ Tamtéž, s. 13

⁴⁴ Tamtéž, s. 25

⁴⁵ Tamtéž, s.27

*smrti a vzkříšení radikálně nemění pouze ontologický úděl neofyta, ale také mu zjevují posvátnost existence člověka a světa.*⁴⁶ Smrt má symbolizovat návrat k chaosu (původnímu stavu světa), vyjadřuje se jím konec jednoho způsobu bytí, které je typické svou dětinskostí a nevědomostí.⁴⁷ Bez iniciační smrti by nebylo možné začít duchovní život. Pro neofyta při iniciaci platí, že se nesmí k průběhu aktu vyjadřovat, často má také zavázané oči, nebo se musí dívat na určité místo. Cílem těchto příkazů má být cvičení zodpovědnosti a kázně, jež se budou od dospělého člověka požadovat.

Neofyta zasvěcují lidé, kteří již zasvěceni byli, kdo jiný by mohl učení předat. Iniciece může být kolektivní nebo je úkolem pouze pro jednoho mistra. Ten neofytovi sdělí, že nesmí nikomu nezasvěcenému prozradit tajemství, které se při iniciaci dozvěděl a také se nikde nesmí zmínit o průběhu, tohoto jedinečného aktu. Během iniciace, ale nejde jen o neofyta a jeho prožitky, ale nedílnou součástí jsou i různá gesta, která musí být přesně vykonána, aby rituál splnil svou funkci.

Jak jsem se již zmínila svobodní zednáři jsou řád, který, dle mnohých autorů stojí na principu zasvěcení, iniciace. Iniciece (initium = počátek) je nejpodstatnější a nejzákladnější prvek tohoto řádu. Při vstupu do prvního stupně řádu je tedy nutná iniciace. Pomocí zasvěcení hledající přechází vždy z nižšího stavu vědomí a bytí k vyššímu. Zasvěcení je vždy vykonáváno pomocí rituální ceremonie, kterou vykonává již zasvěcená skupinka lidí. Jinak řečeno zasvěcení je předávání zkušeností. Tyto zkušenosti se předávají, v mnoha lóžích, na základě ideje Komenského - nejlépe se člověk učí tak, že si to sám okusí. Proto během iniciace si iniciovaný zakouší různé prožitky, nejvýznamnější z nich je *moment překvapení*⁴⁸, je to nejintenzivnější osobní prožitek, jelikož iniciovaný je v tomto momentě odkázán pouze sám na sebe. Jak jsem se již zmínila, iniciací se dotyčný dostane z nižšího stavu vědomí a bytí k vyššímu, dále však také opouští profánní svět a vstupuje do světa transcendentálního. A právě v tomto světě dochází k poznání toho, co má být v řádu poznáno a co iniciovaného dostane blíže k poznání vyššímu. Celá ceremonie není jednoduchým aktem, a aby vyvolala ten nejintenzivnější dojem a přestup do jiného světa byl provázen silnými pocity, musí

---

⁴⁶ Tamtéž, s. 40

⁴⁷ Tamtéž, s. 8

⁴⁸ Srb T., Řád svobodných zednářů 1, s. 73

během iniciace člověk prožít vlastní „smrt“⁴⁹. Podrobnějšímu probrání tohoto aktu se budu věnovat v následujících kapitolách.

3.2. Rituál

Z tohoto stručného popisu lze na zednářském iniciačním rituálu pozorovat to, že se ve svých základech prakticky neliší od žádných jiných rituálů přechodu. Ať už se jedná o rituály praktikující se u přírodních národů či rituály objevující se při přijímání členů do jiných moderních společností. Objevují se zde totiž tři základní prvky každého přechodového rituálu. Viktor Turner ve své knize *Průběh rituálu* používá pro tyto prvky pojmy Van Gennepa, který rituál přechodu rozdělil do tří fází:

1. fáze se nazývá *odloučení* – tato fáze je charakteristická tím, že svým symbolismem představuje vytržení a odloučení jedince z jeho dosavadního prostředí, smaže se tím jeho sociální status, dřívější chování i způsob myšlení.
2. fáze je fází *pomezí* či *limenu*⁵⁰ (lat. práh)- v této fázi iniciovaný často přemýšlí o svých vlastnostech, jelikož zrovna v této „*liminární*“ fázi jsou mu nejasné. Je v situaci, kdy se zbavil všeho předchozího a tudíž mu jeho osobnost nerýsuje minulost a budoucnost je v této chvíli také nejasná. Viktor Turner ještě k této fázi podává podrobnější charakteristiku liminárních bytostí. Tyto bytosti mohou být znázorněny jako lidé, kterým nic nepatří, mohou být částečně zbaveni oděvu či být úplně nazí. Jsou jim odebrány veškeré odznaky moci, nemají při sobě nic, co by jim připomínalo jejich postavení. celý jejich dosavadní život je zredukován, novic musí být *tabula rasa*, aby mohla být vytvořena nová bytost. V liminární fázi je také obvyklé ponížení adepta, aby si uvědomil, že každý člověk se alespoň jednou ocitá na nižším postavení než ostatní. S tím je také spojen zákaz mluvení a absolutní poslušnost vůči ostatním účastníkům rituálu. Tyto nejasné rysy novice a celá situace je často zobrazována symboly jako je smrt, temnota, neviditelnost, pohyb v lůně,aj⁵¹.
3. fáze je fází *přijímání* – touto je celý přechod dovršen. Nastává čas kdy má jedinec mít pocit, že jeho vlastnosti nabyly charakter a tím se stává členem

---

⁴⁹ Tamtéž, s. 74

⁵⁰ Turner V., *Průběh rituálu*, 2004, s. 95

⁵¹ Tamtéž, s. 96-103

náležejícím k určité komunitě. Proto se od něj očekává, že bude jednat podle určitého vzorce dané skupiny a bude s ní v souladu. Právě tyto etické normy a obyčeje ho zařazují a také zavazují k spoluúčasti ve společenství⁵².

Tímto popisem rituálu u přírodních kultur se v žádném případě nesnažím přirovnat rituály svobodných zednářů k „divošským“ praktikám, jen chci upozornit na to, že tyto rituály obsahují podobné prvky. Dalo by se říci, že nezáleží na tom v jaké době žijeme, ale o co se snažíme. A právě touhy po „slavnostním“ rozdělení života do oddělených a přesto vzájemně propojených etap pomocí setkání s „něčím“, co přesahuje hranice našeho běžného života je spojnicí naší i dávné civilizace. Oddělení profánního a sakrálního světa, kde se člověk tváří v tvář setkává se skutečností, jež v něm vzbuzuje bázeň a posvátnou úctu, jsou nedílnou, i když dnes často vytlačovanou, součástí životů všech kultur.

Zednáři samotní svůj rituál ostře vymezují vůči různým profánním ceremoniím. Na rozdíl od profánního obřadu, který vykonává jedna zasvěcená osoba a ostatní mohou být nezasvěcené, zednářský obřad je událostí rituální. Tomáš Srb rituálnost vysvětluje tak, že v zednářském obřadu nemohou figurovat osoby, které jsou nezasvěcené.⁵³

Dalším ze základních stavebních kamenů zednářství jsou symboly. Začala bych citátem z knihy Listy ke královskému umění.

„Zednářství je systémem, který učí pomocí symbolů. Jsou jeho neodmyslitelnou podstatou. Stanoví ve svých symbolech základní dílo Stvořitele a stvoření. Bez zednářské symboliky nelze pochopit symboliku náboženskou ani mytologickou. Zednářství je nezbytné pro všechny, kteří chtějí dosáhnout vyššího poznání a povznést se nad hrubé prostředí, být nejen oprávněn, ale i povinen zasáhnout svým slovem do společenského života.“⁵⁴

V rituálech se objevují postavy a příběhy ze Starého Zákona, symboly z kultury egyptské, římské, řecké, perské, kultury staré Číny, Aztéků, dervišů Malé Asie aj. Zednáři se jejich užíváním nehlásí k vyznavačům těchto kultur, jen vyjadřují úctu ke svým předchůdcům⁵⁵ a hledají příklady mravně dokonalých lidí.

---

⁵² Tamtéž, s. 95-96

⁵³ T. Srb, Svobodné zednářství 1 ,s.142

⁵⁴ Kerning, Listy ke královskému umění, s. 7

⁵⁵ Svobodný zednář, roč. 1, sešit 1, s. 25

Jakou roli hrají symboly v zednářských pracích a životech? Zednářství má v první řadě člověka přimět k tomu, aby se zbavil všech předsudků, spolehl se na svůj vlastní rozum, byl zodpovědný za svoje činy a v neposlední řadě, aby pracoval na svém vlastním zdokonalování proto, aby byl schopen spravedlivého jednání a solidárnosti. Avšak dokonalost by se v tomto případě neměla brát doslova, jelikož dosáhnout dokonalosti, by v některých případech mohlo znamenat zbožštění člověka. A o to v zednářství v žádném případě nejde. Zednáři se s touto otázkou vypořádali tak, že snahu o dokonalost ohraničili lidskými silami. Lze tedy říci, že zednáři usilují o dokonalost v rámci možností. Snaží se o co nejvyšší lidství, jakého je člověk schopen. Slovy Komenského tuto ideu vyjadřuje i Vonka ve své knize Cesty ke světlu: „Stoupej tak vysoko, kam až ti síly a stupně stačí.“⁵⁶ a slovy Lobkowicze: *“Prahnout po nejvyšším, ale spokojit se s nejlepším možným, v tom tkví jediná skutečná moudrost”*⁵⁷.“

Také by se každý zednář měl spolehnout sám na sebe a tím se vyhnout přílišné náklonnosti k autoritám. Snaží se rozšiřovat možnosti vlastního uvažování a chápání, právě cestou rozjímání o symbolech. Symboly jsou hlavním komunikačním prostředkem v zednářském prostředí. A právě symboly, legendy a alegorie, jsou v zednářství ceněny kvůli jejich přímému působení na utváření charakteru člověka⁵⁸. Díky tomu, že se z jedince stane vysoce morální osobnost, dává tím svůj stavební kámen k vytvoření harmonické společnosti. Ale každý člověk nemá dispozici k tomu, aby se pomocí symbolického jazyka snažil zdokonalit svou osobnost a z toho plyne snad nejvíce proklínaná skutečnost na svobodném zednářství a tou je jeho uzavřenost. Zednáři si bedlivě střeží, kdo se do jejich řad dostane, ale to jen z toho důvodu, aby se k nim dostali pouze ti lidé, kteří mohou ideje zednářství splnit a kteří jsou schopni své mravní pojetí života dát ku prospěchu všem. Jinými slovy, musí být schopni svým příkladem působit na pozitivní změny svého okolí.

Pomocí symbolů zednáři komunikují s transcendentálním světem. Jen skrze symboly lze dosáhnout poznání, které se skrývá za hranicemi reálného života. Ve vysvětlování a chápání symbolů se rozvíjí individuální poznání a tím se dosahuje chtěného zdokonalování. Adept zednář, který ještě není v luštění symbolů zkušený, dostane pouze bod odrazu, tzn. je mu sdělen prvotní význam symbolu. Potom, v zednářské lóži,

---

⁵⁶ Vonka R., Cesty ke světlu, s. 33

⁵⁷ Lobkowicz, Legenda svobodných zednářů, s. 108

⁵⁸ Svobodný zednář, roč. 3, č. 1

se adept setká se symboly, které jsou v lóži rozmístěny dle určitých pravidel, jejich výběr a uspořádání má svá místa a tvoří tím přesně určený celek tak, aby na člověka nějak působil⁵⁹. Působení symbolů se také znásobuje působením „magických“ sil přítomných v lóži. Tyto síly jsou v podobě energie, se kterou se během prací v lóži pracuje. To vše dohromady má ve výsledku na člověka takový účinek, že některým otevře brány k vnímání jiného světa.⁶⁰ Jinými slovy, atmosféra zapůsobí natolik, že zážitek z lóže bude na dlouhou dobu určující moment, rozhodnůvší o zednářově „změně myšlení“ a vnímání okolního světa.

---

⁵⁹ Řád svobodných zednářů 1, s. 21-24

⁶⁰ Tamtéž, s. 49

4.kapitola: Zdroje, cíle, iniciace

Již jsem se zmínila o původních zdrojích zednářů, na které víceméně navazují. Kořeny zednářství by však nebyly úplné, pokud bychom vynechali novověk a s ním spjaté osvícenství, tedy dobu, ve které došlo k největšímu rozkvětu tohoto řádu.

V této době nastává nábožensko-filosofická krize⁶¹. Lidé si náboženství spojovali s institucemi, „absolutizací“. Přestalo jim stačit vedení církví a absolutizace pravd víry, která napáchala více škody než užitku. Dochází k odstupu od „starých náboženství“. Ale nedochází k zavržení náboženství. Spíše se hledá jiná, schůdnější a více uspokojivá cesta, jak naplnit svůj život smyslem, při zachování vlastní individuality. Objevují se pokusy o modernizaci náboženství, renovaci, tak aby vyhovovalo požadavkům moderní doby a člověka. Jakým způsobem se měla měnit „stará náboženství“?

Křesťanství mělo být zbaveno všech zázraků, které odporují rozumu a měla se vyzdvihnout jeho etická stránka tak, aby se více orientovala na pozemský svět. Zbýt mělo jen to *ryzí* co náboženství obsahuje, tedy víra v boha a etické normy.⁶² Objevují se směry jako jansenismus, galikanismus, pietismus, febronianismus, racionální křesťanství a v neposlední řadě teorie přirozeného náboženství a vlna deismu či ateismu. S rozvojem vědy přichází touha po sebevzdělání a vyzdvihování rozumu při zachování etického cítění a spirituálního života.

Ať už jde o jakkoli dlouhý výčet různých skupin, nesmíme zapomenout, že hlavním cílem bylo dosáhnoutí šťastnějšího, mezilidského, mezistavovského i mezistátního soužití.⁶³ Takováto situace je vždy úrodnou půdou pro vznik různých alternativních forem duchovního života. Snad proto v tomto ovzduší dostává prostor i svobodné zednářství, které má člověka zdokonalit jak ve vztahu k sobě samému, tak i ke svému okolí.

4.1. Cíle svobodného zednářství

V této kapitole se budu zabývat pouze „regulérním“ svobodným zednářstvím, které s pojmem boha operuje a samo sebe považuje za náboženské.

---

⁶¹ Nešpor Z., Náboženství na prahu nové doby, s.102

⁶² Tamtéž, s.198

⁶³ Tamtéž, s.103

Některé cíle jsem již zmínila výše. V této podkapitole je pouze shrnu. Svobodné zednářství snaží v člověku probudit vnitřní život, na kterém je založeno veškeré jednání. Pokud si budeme uvědomovat určité skutečnosti a morální zásady, budeme se chovat vůči svému okolí jediné správně.

„...zednářství je složitý systém mravouky, plývající mnoha symboly a alegoriemi. Ale základní pilíře na nichž tato stavba spočívá, jsou tři: Věříme v existenci Vyššího Řádu, věříme v bratrství všech lidí, věříme v čistý humanismus bez utlačování a bez zabíjení...zednářem je jenom ten, který tyto tři pilíře plně přijímá.“⁶⁴

Zednáři také věří v lidskou duši, která člověka vyzdvihuje nad animální úroveň. Právě duše má být spojnicí mezi lidským životem s Vyšším Duševnem a proto nemůže zemřít spolu s tělem.⁶⁵

Na základě prvotního uvědomění si svoji vlastní slabosti a chyb, pozvednout svého ducha až k výšinám Velkého stavitele vesmíru, který je hybnou silou veškerého života. Snaží se zednáře oprostít od temnoty profánního, každodenního světa a vnést do jeho mysli světlo Rozumu, Síly a Krásy. Takto pak vytvořit celosvětový řetěz přátelství, který by svázal dohromady jednotlivce odlišně věřící a žijící v různých koutech světa:

*“Ruce, jež k přísaze zvedli jsme před chvílí,
stiskněme nyní v pevný řetěz, bratří!
Z půlnoci rodí se nový den spanilý,
včerejšek krvi, zítřek lásce patří.*

*Spojme se rukama z člověka k člověku,
z národa v národ, ať tu nikdo není,
komu by ruky stisk v blízkou i v daleku
neslíbil láskou vykoupení!....“⁶⁶ (Jaroslav Kvapil)*

Nejde o vytvoření celosvětové organisované moci, o organisovaný společenský útvar s centrálním vedením, jak se lze často dočíst, ale jde spíše, v přeneseném slova smyslu a podle terminologie zednářů, o stavbu duchovního Chrámu. Chrámu lidství. Nejde o vnější organizaci, ale o vnitřní náplň SZ. Lennhoff ve své knize Svobodní zednáři použil pro vyjádření cílů SZ citát ze stanov nizozemského zednářství:

⁶⁴ Svobodný zednář, roč. 1, sešit 1, s. 23

⁶⁵ Tamtéž, s. 23

⁶⁶ J. Kvapil: Zednářský pozdrav, In: Proslovy k řetězu, s. 17

„Účelem zednářství je především zdokonalení jednotlivce a vedení lidstva na cestě k dokonalému a harmonickému rozvinutí. Učí, že první povinností člověkovou jest zasvětit se blahu společnosti, a je-li zapotřebí, jemu se i obětovati. Pátrá po citech všem lidem společných, které by národy spojily, a má za účel potlačovati předsudky, pramen to nepřátelství mezi národy. Usiluje o to, aby tyto zásady byly uplatněny ve společenském životě, a přispívá a pomáhá všude, kde se objeví na stejném základě snaha sloužiti lidskému blahu.“⁶⁷

Zednář má zušlechtit svou duši. Oživit ji tím, že si ji uvědomí. Uvědomí si tím své vlastní já. Tak se jeho duše stane nesmrtelná, protože se oprostí od hmotného těla. Dokazuje to i Kerning ve své knize *Listy ke královskému umění*:

...“zůstane-li duše a její duch uzavřen v našem mase a krvi a neoživí-li se ke svobodnému já, jsou zakopanými poklady a dostaví-li se loučení, nutně se rozloží v atomy. Jakmile jsou však osvobozeny od svého zajetí a přivedeny k řeči, absorbují vnější já, stávají se pány a řediteli pozemského života a vedou nás, poněvadž jsme s nimi sjednoceni v triumfu k nesmrtelnosti. Proto je naší nevyhnutelnou povinností, přivést svou duši k řeči, navázati s ní rozhovor,...“⁶⁸

Komunikovat se svou duší se zednáři učí pomocí symbolů a rituálu, který jim otevírá bránu k transcendentálnímu světu. Jen tam mohou poznat základy, které poté oni sami rozvíjejí a aplikují v praxi. Tím mám na mysli, že každý jednatel se během rituálu setká s transcendentem, tak jak je schopen ho „poznat“ a poté si svou cestu k bohu vyšlapává sám dle svých schopností. Svobodné zednářství mu pouze ukáže, jaké možnosti má a jak je využít.

Každý zednář opracovává sám sebe jako středověký zedník, který opracovával hrubý kámen v kámen úhelný. *“...zednář pracuje na poli duchovním, ve kterém lidstvo bloudí a připravuje tak cestu vyššího, vznešenějšího a dokonalejšího lidstva.“⁶⁹* V této práci mu pomáhá Velký stavitel vesmíru:

„ Velký Staviteli Vesmíru prosíme tě o požehnání, prosíme tě o tvoji podporu pro naše dobré předsevzetí. V nejoddanější lásce a pokoře se k tobě obracíme, dej nám poznat všechny nerovnosti našeho kamene, abychom získali schopnost je odstranit...Rač nás vésti ozvěnou našeho vnitřního hlasu, abychom se podle vodováhy scházeli, abychom podle olovnice jednali a abychom se podle úhelnice rozcházeli.“⁷⁰

---

⁶⁷ Lenhoff, s. 12

⁶⁸ Kerning, s. 48

⁶⁹ Rituál Letní Svatojánské slavnosti (jedná se o interní text, bližší citační údaje nejsou uvedeny)

⁷⁰ Tamtéž

4.2. Inicie do učňovského stupně

Před každou událostí, která se v lóži děje musí být nejprve zjištěno, je-li řádně kryta (nejsou-li přítomni nezednáři, pozn. autora), poté může být otevřena. Aby byla lóže vytvořena musí v ní být přítomno nejméně sedm členů: mistr lóže, I. a II. dozorce, obřadník, znalec, dveřník a strážce. Každý z nich má přesně určené funkce. Strážce dohlíží na to, aby se do lóže nedostala nepovolaná duše a kontroluje zdali jsou hledající připraveni. Dveřník střeží vchod a ujímá se hledajícího. II. dohlížitel stojí směrem na jih, představuje tak vrchol dne, poledne, odvolává bratry k občerstvení a opět je do práce svolává. I. dohlížitel stojí směrem na západ a představuje Slunce zapadající, proto také lóži uzavírá. Mistr lóže pak zasedá na východě, protože právě od něj, stejně jako od vycházejícího Slunce, vychází Světlo. On bratry zaměstnává a poučuje je. Lóže spočívá na třech symbolických sloupech: Moudrosti, Síle a Kráse. Tyto sloupy jsou představovány mistrem, I. dozorcem a II. dozorcem. Moudrost vynalézá, Síla vede a Krása zdobí. Svě místo zde mají i sloupy, které stály před vchodem do Šalamounova chrámu. Učeň ani tovaryš ještě nepracují uvnitř chrámu, ale vně.

Pokud je lóže řádně připravena, může být otevřena, osvětlena svíci. Mistr zapaluje svou svíci se slovy: *“Moudrost říd’ Stavbu naši!”* další svíci rozsvítí I. dohlížitel řka: *“Síla ji buduj!”* a poslední rozsvítí II. dohlížitel se slovy: *“Krása ji zdob!”* následně je slovy Mistra lóže otevřena: *“Ve jménu Velkého Stavitele Vesmíru prohlašuji, že tato Lóže je řádně otevřena.”*⁷¹

Po hlasování, které každému přijetí do zednářských řad předchází se adept/hledající či novic nechá, před prvním vstupem do lóže, dovést do *Komůrky rozjímání*. Ještě než hledající vstoupí do komůrky, je požádán aby odevzdal veškerý kov, který u sebe má. To má podle Bouchera symbolizovat zbavení se nečistot, jelikož kandidát před vstupem do lóže má být *prima materia*⁷² (kovy v různých tradicích ztělesňují 7 hříchů) a musí slíbit, že v případě přijetí či nepřijetí neprozradí nic o tom, co zde viděl, slyšel, zažil. Poté je poučen o tom, že se v komůrce má zhloubat sám do sebe. Uchazeč by se měl zamyslet nad tím, jaká je naše minulost, odkud pocházíme, proč jsme tady, co jsme, měl by se tedy zamyslet i nad svou minulostí, přítomností a budoucností. Má se zde naučit

---

⁷¹ Zasvěcení, 1932, s.3-9

⁷² Boucher, s. 56

ovládat jeden ze žvlů a tím je země. Právě v zemi klíčí vše, co potom vyroste v dokonalost. Zem je počátek. Jinak řečeno se má zmocnit vlády nad svým tělem, jelikož duch je v hmotě uvězněn a úkolem člověka je, ho z hmoty osvobodit a tím jej učinit svobodným - svobodným já. K zahloubání zasvěcovanému pomáhají různé nápisy, kterými jsou mimo jiné i heslo rosikrucianů: ***Visita interiora Terrae, Rectificandoque, Invenies Occultum Lapidem. V.I.T.R.I.O.L*** (*Navštiv očistou nitro země a nalezněš skrytý kámen*).⁷³ Kromě tohoto nápisu jsou na stěně v komůrce i jiné: *Máš-li strach odejdi! Přivedla-li Tě zvědavost, vzdal se! Vytrváš-li, budeš očištěn a poznáš Světlo!*⁷⁴

Tato komora je vymalována černě a je vyzdobena symboly smrti a pomíjivého života. Symboly zde mají funkci navození pocitu smrti „starého člověka“. Smrti člověka s páskou na očích. V komůrce se dotyčný musí cítit oddělen od veškerého dosavadního života, světa, chaosu, ocitá se v *lůně přírody*.⁷⁵ Má se zde připravit na nový život, který ho čeká po uvedení do lóže, kde je mu uděleno „světlo“. V komůrce hledající sepíše svou *filosofickou závěť*. Na stole je jako podklad k ní připraven papír a na něm jsou napsány tyto otázky: *Jaké jsou povinnosti člověka k lidstvu a vlasti? Jaké má člověk povinnosti sám k sobě? Jaké má člověk povinnosti vůči svým bližním?*⁷⁶ Po sepsání závěti je adept připraven k prvnímu vstupu do lóže. Z komůrky vychází jedinec připraven na „nový život“. Je připraven na změny, které se s ním budou dít.

Před vstupem do lóže je zbaven některých částí svého oděvu – je mu odkryta levá paže a část hrudníku, tím je odhaleno srdce – symbol upřímnosti, pravá noha a koleno jsou odhalené ve znamení pokory a levá noha je bosá, to má symbolizovat úctu.

Odhalením srdce si má kandidát uvědomit, že se nemá nechávat unášet city, má být upřímný k sobě i ostatním. Na obnažené pravé koleno si kleká, při tom si má uvědomit, že pokud někomu bude vzdávat úctu, má si dobře promyslet komu. Tím se vyhne ukvapenému obdivování a inklinování jak k osobám, tak k věcem. Co se týče levého bosého chodidla, má znázorňovat převahu rozumu nad citovostí - kandidát se musí více opírat o pravou nohu.

---

⁷³ Boucher, s.51

⁷⁴ Zasvěcení, 1939, s.9

⁷⁵ Kerning, s. 8

⁷⁶ Srb T., Řád svobodných zednářů 2, 2003, s.210

Vstupní dveře do lóže mají být v ideálním případě o něco nižší než je obvyklé, aby bylo symbolizováno zrození, spojené se zasvěcením.

Dalším symbolem, který je přítomen při zasvěcení je provaz. Ten má kandidát uvázan kolem krku, jehož konec drží ostatní zednáři. To má symbolizovat ještě částečné upoutání jeho předsudky k profánnímu světu.⁷⁷

Poté co je hledající přijat mistrem a slíbí, že do lóže nepřišel pouze ze zvědavosti je vyzván, aby s pomocí znalce vykonal trojí pout' lóží. První cesta má symbolizovat cestu čerstvě narozeného dítěte, které ke své chůzi nutně potřebuje pomoc druhého. I hledající je veden znalcem a učitelem, kterými je podepřen z obou stran. Tato cesta má symbolizovat také obraz rodiny a základní sdružování člověka. Další cesta lóží již není tak nejistá. Hledající je veden za obě ruce pouze znalcem. Tato cesta symbolizuje učení mladších od starších. Předávání zkušeností učitele žáku. I třetí cesta je vykonána pomocí znalce, o kterého je hledající opřen. Je symbolem toho, že žádný člověk nemůže najít svou cestu sám, ale potřebuje k tomu zkušenosti a vedení druhých - rodičů, učitelů, přátel. Právě přátelská opora může být mnohdy to nejcennější, co člověk ve svém životě má, to si má každý zednář uvědomit, aby si dokázal vážit bratrské lásky, která je tmelem zednářství.

Po ukončení pouti má hlavní slovo mistr, který vysvětluje zednářské ideály, týkající se nezměnitelných mravních zákonů, jež jsou platné pro všechny bytosti nosící v sobě lidskou duši.

“Věříme, že zákony zde nebyly vytvořeny potřebami společenského života, nýbrž že byly vštípeny lidstvu touže tvůrčí silou, která světu dala zákony příčin a následků. Věříme, že krácejíce cestou zákony těmi vytyčenou a rozšiřující jich poznávání, kráčíme tam, kde lidstvu kyne Krásno, Dobro a Věčný mír a třebaže cíl tento se jeví nedosažitelným, Věříme, že stačí i jen cesta k cíli tomu...”⁷⁸

Předtím, než je hledajícímu uděleno Světlo sejmutím pásky z očí, musí složit zednářský slib. Tajemník mu jej nejprve přečte a pokud s ním hledající souhlasí, může přísahat ve jménu Velkého stavitele vesmíru na Tři Velká světla: Bibli (či jinou knihu zákona, důkaz víry v mravní světový řád), kružidlo (symbol poměru zednářství ke všem lidem) a úhelník (symbol svědomí, spravedlnosti a práva).

---

⁷⁷ Tamtéž, s.212

⁷⁸ Zasvěcení, 1932, s.22

„Já, ...

Ve jménu V.S.V (Velkého Stavitele Vesmíru) a před touto Ř. a D. L. sv. z. st. A přij. (Řádnou a Dokonalou lóží svobodného zednářství starého a přijatého), podle Pravidel svolanou, shromážděnou a k tomuto Zasvěcení určenou, ze své vlastní vůle a po své žádosti, na tuto úhelnici jakožto symbol svědomí, správnosti a práva, na toto kružidlo jakožto symbol poměru zednářství ke všem lidem, na tuto knihu jakožto symbol zákona, z hloubi srdce slavnostně slibuji takto: Všecka tajemství svobodného zednářství mi svěřená navždy utajím a nikomu o nich nic neprozradím, leda poznanému bratru nebo v otevřené lóži, rovněž nikdy, nikde a nijak z těch tajemství veřejně nic nevyličím a zabráním seč mohu, aby tak učinil kdokoli jiný, nikdy nebudu navštěvovati shromáždění, jež neprávem napodobují Lóži zednářskou, ani Lóže těch mocností, jež nebyly uznány Nejvyšší Národní Velkou Lóží Československou;

zůstanu věrným synem Ř. a D. L ... a vždy zachovám věrnost Nejvyšší Národní Velké Lóži Československé; Nežli bych některý z těchto závazků obmyslně porušil, raději si dám... anebo nechť mě stihne ještě horší trest: U všech zednářů celého světa nechť upadne moje jméno v nevážnost a zapomenutí.“⁷⁹

Poté je hledajícímu sejmuta páska z očí a je mu uděleno Světlo. Světlo, jež osvětluje ducha a oživuje svědomí.⁸⁰ Hledající je přijat do řetězu bratrství. Po sejmutí pásky se před hledajícího postaví mistr s mečem v levé ruce a s kladivem v ruce pravé a opět ve jménu Velkého Stavitele položí meč na hlavu hledajícího proto, aby ho nyní mohl zasvětit. Po prohlášení zednářem ještě podepíše zednářský slib a je odveden z lóže, aby upravil svůj oděv k následnému přijetí jako učně. Učni již mistr vysvětluje, jaké jsou stupně v zednářství a jaká symbolika je spjatá se stupněm prvním. Seznamuje jakým způsobem se zednáři-učňové poznávají (vzpřímený postoj - znamená přímou a spravedlivou mysl, chůze v pravém úhlu, tato poloha nohou symbolizuje pravost skutků). Dalšími znameními jsou Dotyk a Slovo. Dotykem se budou prokazovat pouze v otevřené lóži, stejně tak Slovem. Slovo, Boaz, je název sloupu, který stál na levé straně před branou Šalamounova chrámu. Z výkladu Bouchera, toto slovo značí, „v síle“.⁸¹ Slovo učeň zatím nemůže říci celé, je mu dovoleno je jen hláskovat (učeň ještě neumí jako právě zrozený číst ani psát, proto smí jen hláskovat). Dostanou také první klenot učňovského stupně – učňovskou zástěru, bílé rukavice, které jsou určené jeho vyvolené ženě a odznak Lóže. Po udělení klenotů, jsou usazeni do severní části lóže, aby tam mohli, zatím ve stínu, „opravovávat hrubý kámen“. Jsou seznámeni s dalšími

⁷⁹ Ř. a D.L. Most, Zasvěcení, 1932, s.25-26

⁸⁰ Tamtéž, s. 26

⁸¹ Boucher, Zednářská symbolika..., s. 171, toto vysvětlení koresponduje i s ekumenickým překladem Bible z roku 1993

Boaz= v něm je síla (1Kr 7: 21-23)

symbols. Se třemi menšími Světly zednářství: Slunce, Měsíc a Mistr Lóže - Slunce vládne dni, Měsíc noci a Ctihodný Mistr Lóži. Následně dostanou své pracovní nástroje: měřidlo o 24 palcích (představuje den, který má být správně rozdělen tak, aby v něm dostala místo práce, rozjímání, zotavení, odpočinku a pomoc bližním), kamenické kladivo (to představuje svědomí, které má potlačovat nežádoucí myšlenky a činy) a dláto (značí výhody vzdělání, které vynáší člověka na vyšší úroveň).

Po udělení pracovních nástrojů mistr vyzve bratra I. dveřníka, aby se ujistil, že žádný z bratrů nechce promluvit, pokud tomu tak je, dílna může být uzavřena. Lóži uzavírá I. dveřník se slovy: *Bratři, ve jménu Velkého stavitele vesmíru a na rozkaz Ctihodného mistra uzavírám Lóži.*⁸²

4.3 Tovaryš

Po určité době, ve které se učeň musí zúčastnit několika rituálních prací a několika nerituálních setkání s bratrem II. dozorcem, jenž je jeho hlavním učitelem, může učeň podat žádost o zvýšení mzdy, tedy o povýšení do tovaryšského stupně. Pokud lóže žádost přijme je učeň podroben přezkoušení ze symboliky prvního stupně, poznávacích znamení a popisu lóže. Pokud uspěje, bude mu zvýšena mzda.

Při zvyšování mzdy učňům musí být nejdříve otevřena lóže prvního stupně, ve které dochází k přezkoušení. Samotné zvyšování mzdy probíhá již v lóži tovaryšské.

Lóže tovaryšů se otevírá ve jménu Velkého geometra vesmíru.

*„Bratři, prve, než se tovaryšská Lóže otevře,
vzpomeňme Velkého geometra vesmíru.
Kéž nás osvítlí na Cestu přírodou a věděním...“*

*„...Ve jménu Velkého geometra vesmíru prohlašuji, že
tato Lóže je řádně na Úhelnici otevřena pro poučení a
zdokonalení zednáře tovaryše!“⁸³*

Po řádném otevření může dojít ke zvýšení mzdy:

---

⁸² Tamtéž, s. 45

⁸³ Otevření 2°, 1932, s. 15

„Bratři na Východě, Jihu, Západě a Severu! Předstupují před vás, bratři...; byli podle pravidel zasvěceni a pokročili natolik, že mohou žádati o zvýšení mzdy a prokázat, že jsou řádně připraveni“⁸⁴

Při vstupu do druhého stupně jsou žadatelé obnaženi opačně než při vstupu do stupně učňovského. Již nemají zavázané oči. Hlavní součástí rituálu jsou cesty tovaryšů kolem lóže. Již v operativním zednářství bylo hlavním úkolem tovaryšů cestovat do jiných krajů a předávat své vědomosti. I oni skládají slib na Tři Velká Světla. Jsou seznámeni s instrukcemi, povinnostmi pro druhý stupeň a legendou o tovaryších stavějící Šalamounův chrám, jejich místa jsou již na jižní straně Lóže. Jeho hlavním učitelem je I. dozorce, jenž mu vysvětluje, že by se měl soustředit spíše na svůj rozum než city a jakým způsobem má opracovávat svůj kubický kámen, což je jeden ze symbolů tovaryšství. Dalšími symboly se kterými se lze ve druhém stupni setkat jsou: úhelnice, krokvice a olovnice. Úhelnice odkazuje k mravnosti, krokvice k rovnosti a olovnice ke spravedlnosti. *„Podle úhelnice rovnoměrnými kroky a přímými úmysly doufáme postihnouti Věčného Ducha Pravdy, z něhož vyvěrá všechno Dobro.“⁸⁵* Jedním z nejdůležitějších symbolů je plamenná hvězda, jež má ve svém středu písmeno „G“. To značí Velkého geometra vesmíru.

Dostanou také nové Slovo, Jachín, „on zřídí“⁸⁶, což je jméno sloupu, který stál po pravé straně před branou Šalamounova chrámu. Toto Slovo ve spojení se Slovem v předchozím stupni značí stálost. Nebo spíše: *„Bůh zřizuje v síle, se vši pevností, chrám a víru, jejichž je středem.“⁸⁷* Poté, co jsou tovaryši poučeni o legendě související s jejich Slovem a znameními, může být tovaryšská lóže uzavřena.

„Bratři, necht' jsme kdekoliv a necht' činíme cokoliv, řídme se vždy Symbolem ve středu stavby (tj. plamenná hvězda s písmenem G – Velký geometr vesmíru, pozn. autora) a plňme horlivě zásady Řádu!“⁸⁸

Po těchto slovech je lóže ve jménu V.G.V. uzavřena. Hned poté je uzavřena i lóže stupně učňovského.

---

⁸⁴ Tamtéž, s. 19

⁸⁵ Tamtéž, s.30

⁸⁶ Boucher J, s. 171, nebo Viz ekumen. překlad Bible, 1993, Jakín=on upevní (1Kr 7: 21-23)

⁸⁷ Tamtéž, s. 171

⁸⁸ Zasvěcení 2°, s.38

4.4. Mistr

Posledním stupněm modrého zednářství je mistrovství. Pokud se tovaryš prokázal dostatečnými znalostmi, absolvoval daný počet setkání s 1. dozorcem a účastnil se zasvěcení do druhého stupně, může být doporučen na zasvěcení do třetího stupně.

Tovaryš po přezkoušení dostane heslo pro vstup do mistrovské lóže. To použije k tomu, aby ze sebe smyl podezření z vraždy mistra Chírama a ke vstupu do mistrovské lóže, jež byla bez jeho přítomnosti otevřena.

Zasvěcení mohou být přítomni pouze mistři a tovaryši, kteří budou zasvěcováni. Tovaryš si zde prožije legendární příběh zavraždění mistra Chírama a jeho vyzvednutí z hrobu. Tomáš Srb tento typ zasvěcení nazývá „zasvěcení formou smrti a vzkříšení“⁸⁹ Tovaryš je symbolicky zavražděn a poté s pomocí mistra a obou dozorců vyzdvižen z hrobu. Poté, co je z hrobu vyzdvižen, mistr oznámí, že Chíram ožil v osobě bratra, nového mistra. Nastává chvíle, kdy nový mistr skládá přísahu na Tři velká světla. Nyní již není jeho hlavní úlohou, aby opracovával sebe tak, jako zedník opracovává svůj kámen. Hlavním úkolem, nebo spíše posláním je „*rýsovat plány, kterými se při stavbě řídí učni a tovaryši*“⁹⁰

Veškerý symbolismus zasvěcení do tohoto stupně je spjat s legendou o zavraždění Chírama, tedy mistra, který vedl stavbu Šalamounova chrámu. Legenda o Chíramovi připomínaná během zasvěcení do třetího stupně má svůj podklad v biblickém příběhu popsaném v 1. Knize královské. Další zmínky o mistrovi a Šalamounovu chrámu nalezneme v 2. Pa 2.-4. kapitola nebo Ez 40.-44. kapitola.

Od prvních dvou stupňů se mistrovský stupeň liší tím, že mistr má být kromě aktivity také iniciativní. Musí se sám podílet na tom, aby byl symbolický chrám pevný. Mají cestovat a rozlévat světlo⁹¹. Mistr se oprostil od všech „pozemských“ pout, tím se zbavil strachu ze smrti a stal se dokonale svobodným – ovládá hmotu svým duchem.⁹²

Mistrovská lóže se také liší od předchozích dvou stupňů. Učňovská i tovaryšská lóže má symbolizovat prostor vně Šalamounova chrámu, proto jsou v nich přítomny i oba sloupy, které před Chrámem stály. Mistrovská lóže již představuje interiér chrámu a

---

⁸⁹Srb T., Řád svobodných zednářů 2, 2003, s. 280

⁹⁰Tamtéž, s. 291

⁹¹Tamtéž, s. 292

⁹²Tamtéž, s. 298

nese název Síň středu⁹³. Boucher vysvětluje tento název tím, že právě mistr se nachází mezi nebem a zemí, ve středu, a stává se zprostředkovatelem – opravdovým člověkem rozlévajícím světlo⁹⁴. Pouze mistři se dozvědí o konkrétní podobě chrámu, který si každý zednář staví ve svém srdci a který je příbytkem Velkého stavitele vesmíru. Poznává, že se v něm skrývá božská substance, světlo, pozvedávající ho do nejvyšších spirituálních oblastí.⁹⁵ Zasvěcení do třetího stupně mistrovi otevírá cestu k tomu, aby naplno využil tvořivou sílu slova, jež mu pomůže dokončit stavbu chrámu.

---

⁹³ Tamtéž, s. 295

⁹⁴ Boucher J., Zednářská symbolika, s. 324 - 325

⁹⁵ Srb T., Řád svobodných zednářů 2, s. 311

Závěr

Svobodné zednářství tedy splňuje určité religiozní požadavky člověka. Dokáže jeho život naplnit smyslem a ukázat mu, jakou cestou se ve svém životě má vydat. Z toho lze usuzovat, že můžeme SZ považovat za náboženskou organizaci. Na druhou stranu nás však mate, jakým stylem je SZ organizováno a jak jsou jeho ideály předávány novým členům, kterým se poštěstí se do tohoto řádu dostat.

Je nesmírně obtížné stát se svobodným zednářem, z jednoho prostého důvodu. Zednáři si pevně hlídají, kdo se stane členem lóže a kdo nikoli. Adepta nejprve zhodnotí a na základě domluvy se poté mezi sebou rozhodnou, zdali může být přijat, či nikoli. Opustit řád však může kdokoli a kdykoli, záleží jen na jeho svobodné volbě.

Dalším aspektem zednářství je volnost ve víře, kterou svým členům poskytuje. Pokud přijme Velkého Stavitele Vesmíru, může si ho představovat jakým chce způsobem. Všichni zednáři jsou si rovní bratři.

Co nás může přesvědčit o jeho náboženském charakteru je to, že vždy, když konají zednáři práci, zahajují ji ve jménu Velkého stavitele vesmíru. Nacházejí se při ni v lóži, jejíž prostor je pro ně sakrální a v žádném případě nemůže být znečištěn vnějším, profánním světem, nezednářem.

Regulární svobodné zednářství je náboženské. Na oltáři má vždy položenou Bibli, práce se zahajují ve jménu Velkého stavitele vesmíru, kterého považují za všemohoucího Stvořitele, díky jehož pomoci je každý zednář veden tou správnou cestou. V rituálu se zmiňuje bůh a využívá biblické, kabalistické, rosikruciánské symboliky, čerpá však i z jiných náboženských systémů. Náboženství v žádném případě nevyklučuje, spíše se snaží lidem pomoci na jejich cestě k bohu. Posláním SZ je tedy pomoc při cestě k bohu, ne definování cesty k bohu.⁹⁶

SZ a jeho morální filosofie stojí na pěti zásadách: svobody, tolerance, bratrství, nadzkušenostního duševna a na tajemném zasvěcení⁹⁷. Ve svobodném zednářství jde z velké části o mravnost, jejímž zdrojem je transcendence a o hlubokou duševní proměnu, znázorňovanou při iniciaci symboly smrti či nového života.

---

⁹⁶ Katolická církev a svobodné zednářství, In: Svobodný zednář, č.2,1993, s.30

⁹⁷ Svobodný zednář, roč.1, sešit1, s.48

Zednáři mají také svou abecedu, svůj letopočet, který odvozují od biblické tradice stvoření světa - k současnému letopočtu připočítají 4000 let.⁹⁸ Za svého patrona mají sv. Jana Křtitele, jehož oslavují Slavností růží na den slunovratu, 24. června – počátek nového zednářského roku.

Svobodní zednáři mají také celou řadu posvátných slov, která svou silou otevírají dveře do lóží vyšších stupňů. Ta jsou převážně převzata z biblických příběhů.

Podle analýzy chování svobodných zednářů a principů jejich náhledu na svět či funkci tohoto řádu, lze svobodné zednářství označit za kvazireligiózní fenomén. Náboženská ve svobodném zednářství dokazuje povinná víra ve Velkého stavitele vesmíru a jeho velice důležitá rituální složka, která je úzce spjata se složkou naukovou. Každý zednář je nejprve bedlivě přezkoušen než je iniciací povýšen do vyššího stupně a je mu dovoleno vstoupit do lóže, kam mu byl předtím vstup zakázán. Zkušenostní složkou jsou prožitky, které každý zednář při iniciaci zažije, dávající mu pocítit „jinakost“, jež ho přivede na „zednářskou stezku“, která je lemována vírou ve Velkého stavitele vesmíru. Mytologická složka je prezentována ožívováním mýtů během rituálu.

---

⁹⁸ Boucher J., cit. dílo, s. 99-100

Použitá literatura

Primární literatura

Boucher, Joules: *Zednářská symbolika aneb objasnění Královského Umění podle pravidel tradiční esoterické symboliky*, překlad: A. Hánová, 1.vyd, Praha: Trigon,1998, ISBN 80-86159-09-4

Gintl, Zd.: *Svobodné zednářství- dějiny, učení, zřízení nepřátelé*, Praha: Volná myšlenka, 1926

Hutchens, R.: *A bridge to light, The Supreme Council, USA*, 1988

Kerning, B.J.: *Listy ke královskému umění*, překlad: R. Lasenic, Praha: Trigon 1991, ISBN 80-85320-

Lenhoff, Eugen: *Svobodní zednáři*, překlad: O. Kunstovný, 1.vyd, Praha: Petrklíč, 1993, ISBN 80-85243-42-3

S.n., *Staré povinnosti svobodných zednářů*, reprint 1993, Bratislava: Cad Press, ISBN 80-85349-25-6

Srb, Tomáš: *Řád svobodných zednářů 1 – Individuální cesta k poznání skryté skutečnosti*, Praha: Eminent, 2001, ISBN 80-7281-085-5

Srb, Tomáš: *Řád svobodných zednářů 2 – Symbolika jako prostředek hledání světla*, Praha: Eminent, 2003, ISBN 80-7281-111-8

Steiner, R: *Freemasonry and ritual work*, Switzerland: Steiner Books, 2007

Vonka, Rudolf, K.: *Cesty ke světlu*, Praha: nákladem vlastním, 1932

Interní texty:

Kvapil J.: Zednářský pozdrav, In: *Proslovy k řetězu*, soukromý výtisk lóže „U tří Hvězd“

Mizera O.: *Svobodné zednářství ve Švýcarsku*, In: Svobodný zednář, roč.2, č.2

Otevření 2°, 1932 (interní text, bližší citační údaje nejsou uvedeny)

Rituál Letní Svatojánské slavnosti (jedná se o interní text, bližší citační údaje nejsou uvedeny)

S.n., *49 tj. 7x7*, Praga Mater Erbium, 5998

S.n., *Základní informace pro kandidáta – hledajícího ke vstupu do svobodného zednářství*, In:

Svobodný zednář, roč. 3, sešit 1

S.n., *Katolická církev a svobodné zednářství*, In: Svobodný zednář, roč.2, .č.2

Zasvěcení 2°, 1932 (interní text, bližší citační údaje nejsou uvedeny)

Zasvěcení, 1932 (interní text, bližší citační údaje nejsou uvedeny)

Sekundární literatura

Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona, včetně deuterokanonických knih, ekumenický překlad, Česká biblická společnost 1993

Čechurová, Jana: *Čeští svobodní zednáři ve XX. století*, 1.vyd, Praha: Libri, 2002, ISBN 80-7277-122-1

Eliade, M.: *Iniciace, rituály, tajné společnosti: mystická zrození*, překlad: B. Antonová, 1.vyd, Brno: Computer press, 2004, ISBN 80-722-6901-1

Jandourek, Jan: *Sociologický slovník*, 1.vyd., Praha: Portál 2001, ISBN 80-7178-535-0

Kadeřávek, Fr.: *Geometrie a umění v dobách minulých*, 2.vyd, Praha: Půdorys, 1997, ISBN 80-900791-5-6

Lobkowicz, F.P.: *Legenda svobodných zednářů*, překlad: Vl. Marek, 1.vyd, Praha: Ivo Železný, 1996, ISBN 80-237-2687-0

Lužný, Dušan: *Nová náboženská hnutí*, 1.vyd, Brno: Masarykova univerzita, 1997, ISBN 80-210-1645-0

Nešpor, R.Z.: *Náboženství na prahu nové doby – česká lidová zbožnost 18. a 19. století*, Ústí nad Labem: Alois International, 2006, ISBN 80-86971-06-6

Patridge, Ch: *Encyklopedie nových náboženství*, čes. editor: Z. Vojtíšek, 1.vyd, Praha: Euromedia Group- Knižní klub, 2006, ISBN 80-242-1605-1

Štampach, I.: *Náboženství v dialogu*, 1.vyd, Praha: Portál, 1998, ISBN 80-7178-168-1

Turner, V.: *Průběh rituálu*, 1.vyd, Brno: Computer press, 2004, ISBN 80-722-6900-3

Články

Štampach I. O., *Původ svobodných zednářů*, In: Dingir, roč. 6, č. 1/2003, Praha: Dingir s.r.o ISSN: 1212-1371

Štampach I.O.:*Náboženství a jevy podobné*, In: Dingir, roč. 8, č. 4/2005, Praha: Dingir s.r.o, ISSN 1212-1371

Internetové zdroje

Klub Svobodne zednářství na Okounovi [online], 20.11.2007
<http://www.okoun.cz/boards/svobodne_zednarstvi?page=4>